

OPORAVAK, INKLUZIJA, ODRŽIVOST

Bilten br. 08 →

MART 2022.

PREPOROD
INVESTICIJA
PODRŠKA
ODRŽIVOST
KOORDINACIJA
ZAPOSLENOST
BLAGOSTANJE
JEDNAKOST
OŽIVLJAVANJE
EKONOMIJA

Zeleni oporavak i Kosovo

O Biltenu

Institut za razvojnu politiku (INDEP) na periodičnoj osnovi objavljuje informativne biltene o procesu primene i praćenja Paketa ekonomskog oporavka. Informisanjem o Paketu oporavka i praćenjem realizacije ovog paketa, INDEP ima za cilj da poveća transparentnost i odgovornost kosovskih institucije prema svojim građanima. Bilten „Oporavak, inkluzija, održivost“ realizovan je u okviru projekta „Oporavak za održivost“ koji podržavaju Balkanski fond za demokratiju (BTD) i USAID.

Osmo izdanje biltena će pružiti informacije o zelenim politikama oporavka, približavajući ove politike Paketu ekonomskog i zelenog oporavka, kao odgovarajuće rešenje za prevazilaženje krize izazvane pandemijom KOVIDA-19. Generalno, kosovska privreda je drastično pogođena pandemijom. Gubitak radnih mesta, ugroženost radnika, prekid privrednih delatnosti i zaključavanje kao posledica sprečavanja širenja pandemije KOVIDA-19 su samo neki od uzroka koji su doveli do toga da bruto domaći proizvod (BDP) bude pogođen i narušen. S tim u vezi, ako potražimo dugoročno i održivo rešenje, i ujedno rešenje koje omogućava oporavak od pandemije, ono što preostaje je integrisanje zelenih politika u pakete podsticajnih mera.

ŠTA JE ZELENI OPORAVAK?

Pandemija KOVIDA-19 pred ceo svet stavlja izazove kolosalnih srazmera. Ona će uticati na aspekt održivog razvoja, u brojnim oblastima života. Istovremeno, klimatske promene sve više ugrožavaju živote mnogih ljudi. Međutim, ove dvostruke krize mogu istovremeno poslužiti i kao prilika da se promeni pravac u drugim oblastima, ako se sa njima postupa u duhu zelenog oporavka, koji će omogućiti ostvarivanje održivog ekonomskog sistema.

Zeleni oporavak podrazumeva mere za suzbijanje socijalnih, ekonomskih i ekoloških uticaja krize izazvane pandemijom KOVIDA-19. Znajući poteškoće koje proističu iz pandemije, i sa druge strane klimatske krize, zelene politike i oporavak zasnovan na njima, ovo predstavlja jedan od najboljih načina da se obe krize prevaziđu istovremeno. Takav oporavak obezbeđuje nova radna mesta, brži ekonomski razvoj i približavanje direktivama evropskih zemalja i Evropske unije.

Održiv oporavak zahteva intervenciju na nivou praktične politike u brojnim razvojnim oblastima, a ne samo fiskalne podsticaje za privremeno prevazilaženje kriza i poteškoća. Politike i odgovori na oporavak moraju biti široki u smislu uključenosti, ekonomskog razvoja, stvaranja radnih mesta i u brojnim drugim oblastima. Shodno tome, paketi oporavka moraju počivati na principu produktivnog razvoja. Politike produktivnog razvoja mogu se uopšteno definisati kao politike koje imaju za cilj jačanje proizvodne strukture jedne nacionalne privrede, kroz otvaranje radnih mesta, ekonomski razvoj, jačanje stabilnosti i postizanje dugoročne održivosti.

Od suštinske je važnosti usvojiti politike i sprovesti oporavak po principu niske emisije ugljenika i ostvarivanja pozitivnih klimatskih uticaja. Finansiranjem i guranjem zelenih projekata kroz pakete, možemo ostvariti dvostruku korist i na taj način postići ekonomski oporavak i prevazići poteškoće izazvane pandemijom KOVIDA-19, a sa druge strane ostvariti ciljeve niske emisije gasova sa efektom staklene bašte. Promovisanje energetske tranzicije, uključujući nove projekte proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije, stvorilo bi nova radna mesta, pomoglo bi u smanjenju nivoa ispuštanja gasova sa efektom staklene bašte kao i u oporavku koji bi bio zelen i efikasan.

PRETHODNI PAKETI PODSTICAJNIH MERA NA KOSOVU →

Paketi hitnih fiskalnih mera i Paketi ekonomskog oporavka imali su za cilj da što bolje odgovore i reše probleme koji su nastali od izbijanja pandemije pa do danas. Međutim, sem toga, ono što je zajedničko prethodnim ali i sadašnjim paketima jeste činjenica da pokrivaju samo nekoliko karika u lancu razotkrivenih pandemijom, i da istovremeno ne omogućavaju napredak i zeleni i održivi oporavak za budućnost. Isto je zapravo posledica odsustva načela, prilikom propisivanja mera koje bi pomogle u stvaranju novih radnih mesta, uticale na energetska tranziciju i pružile održiv razvoj.

Prethodni paketi podsticajnih mera koji su primenjeni na Kosovu nisu približavali zelene politike, te samim tim njihov uticaj nije bio zadovoljavajući. Metodologija koju je koristila Vlada Kosova usvajanjem ovih paketa, zapravo predstavlja pokušaj prevazilaženja aktuelnih problema izazvanih pandemijom KOVIDA-19 a ne dugoročnu i održivu strategiju. Takav oporavak je pogrešan i samim tim neodrživ na duže staze. Upravo iz tog razloga, glavni fokus treba da bude na energetska tranziciji, stvaranju novih radnih mesta i postizanju održivog razvoja, kako bi se pandemija prevazišla obezbeđivanjem dugoročnog oporavka, čak i u slučaju javljanja drugih eventualnih kriza ubuduće.

**PAKET HITNIH
FISKALNIH
MERA
165 MILIONA
EVRA**

**PAKET
EKONOMSKOG
OPORAVKA
222.4 MILIONA
EVRA**

NAČELA ZELENOG OPORAVKA U PAKETU EKONOMSKOG OPORAVKA →

U aktuelnom paketu, koji je odobren i koji se sprovodi, izdvojeno je 420 miliona evra, a u središtu pomoći su mala, srednja i velika preduzeća. Progresivni rast paketa oporavka takođe je išao ruku pod ruku sa činjenicom da se pandemija KOVIDA-19 oduprela vremenu i da je bila relativno prisutna sve vreme, od pojavljivanja prvih slučajeva do sada, marta 2022. Međutim, imajući u vidu ostale probleme, naravno da je ovaj paket mogao bolje da se osmisli i da njegov uticaj bude osetan, ne samo kada je reč o suočavanju sa aktuelnim problemima, već i da posluži kao osnova za održiv i produktivan razvoj svih sektora ekonomskog razvoja i drugih oblasti života.

Paket ekonomskog oporavka sadrži pet glavnih mera. Međutim, samo je peta mera Paketa ekonomskog oporavka u skladu sa zelenim politikama. Nažalost, ova mera još nije počela da se primenjuje i to što nije stavljena u funkciju, nosi sa sobom povećanje problema i usporavanje prevazilaženja krize. Iznos od 100 miliona evra koji je već izdvojen za ovu meru trebalo je da je već raspodeljen u energetsom sektoru, kao sektoru od velike važnosti za ekonomski razvoj zemlje, za diversifikaciju izvora energije i izgradnju novih proizvodnih kapaciteta, putem obnovljivih izvora električne energije.

Drugim rečima, s obzirom na veličinu ekonomskog pada i njegovog očekivanog trajanja, Vlada Kosova bi trebalo da ima jasne smernice pri određivanju prioriteta u svojim rashodima i intervencijama, pored prevazilaženja pandemije KOVIDA-19. U nekim slučajevima, poput zelenog oporavka i potrebe da se smanji nejednakost, potrebna je dugoročna perspektiva. Između ostalog, mere kao što su subvencije ili novčana podrška za određene kategorije, kreditne garancije, smanjenje poreza kako bi se izbegli stečajevi i subvencionisanje zarada, sve ovo su samo neke od kratkoročnih intervencija za prevazilaženje jednog broja aktuelnih problema. Vlada bi trebalo da postigne ovu ravnotežu, ciljajući paralelno na intervencije koje kombinuju socijalne i ekološke uticaje sa kratkoročnim rezultatom i stvaranjem radnih mesta na duži rok.

Paket ekonomskog oporavka treba da uključi politike koje pomažu u unapređenju zelenih procesa i koje približavaju Kosovo evropskim standardima. Neke od mera koje bi potpomogle ekonomski oporavak, stvorile nova radna mesta i istovremeno zaštitile životnu sredinu su:

- stimulisanje i subvencionisanje prozjumeru (kupaca-proizvođača)
- ulaganje u akumulatore za uštedu električne energije
- investicije u elektroenergetsku mrežu, čime bi se smanjili tehnički gubici
- investicije u projekte proizvodnje električne energije, korišćenjem obnovljivih izvora energije

PREPORUKE

- Vlada Kosova bi trebalo da pripremi podsticajne pakete koji uključuju zelene politike. Vlada bi trebalo da da prioritet podršci za povećanje broja proizvođača električne energije iz obnovljivih izvora energije. Ovim projektima treba obezbediti nova radna mesta, diversifikaciju proizvodnje, zaštitu životne sredine i energetske tranziciju. Podsticajne mere predviđene budućim paketima trebalo bi da budu profitabilne kako po zemlju, tako i za ulagače, kako bi se ubrzao oporavak i postigli ciljevi postavljeni evropskim direktivama.
- Uključiti mere koje štite životnu sredinu i stvaraju nova radna mesta. Pandemija KOVIDA-19 se takođe može iskoristiti za postavljanje temelja za budući razvoj i ne bi trebalo da uključuje u pakete podsticajnih mera, samo one koje doprinose prevazilaženju aktuelne krize. Kada je reč o energetske tranziciji, mere i finansijska podrška energetske sektoru, bi pomogli u stvaranju energetske stabilnosti i budućoj energetskej održivosti.
- Vlada Kosova bi trebalo da ukine takse na opremu za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora. Ukidanje poreza na dodatu vrednost koji iznosi 18% za ove uređaje, podstaćiće ulagače da ulažu u nove projekte na Kosovu. Takva politika potpomaže energetskej tranziciju, otvara nova radna mesta i omogućava ubrzanje procesa dekarbonizacije.
- Uložiti u energetskej efikasnost, infrastrukturu za električne automobile i proizvodnju energije korišćenjem obnovljivih izvora energije. Investicijama u ovim oblastima otvoriće se nova radna mesta, poboljšati kvalitet života, smanjiti emisije gasova sa efektom staklene bašte, uštedeti finansijska sredstva i omogućiti dalji i održiviji razvoj mnogih životnih sfera. Stoga, Vlada Kosova treba da izradi pakete koji će se zasnivati na ovim tačkama, kao osnovu za oporavak od pandemije KOVIDA-19.

„Ovaj projekat podržava Balkanski fond za demokratiju (BTD), projekat Nemačkog Maršalovog fonda Sjedinjenih Država i američkog naroda, preko Agencije Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj (USAID), a sprovodi ga Institut za razvojnu politiku – INDEP. Stavovi i mišljenja izneti u njemu ne odražavaju nužno stavove ili mišljenja BTD, GMF, USAID-a ili Vlade SAD-a.”